

80

Onuocatis autem IESVS duodecim apostolis, dedit illis uirtutem & potestatem super omnia dæmonia, & ut languores curarent. Et misit illos prædicare regnum dei, & sanare infirmos. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in uia, neque uirgam, neque peram, neque panem, neque pecuniã: 5 neque duas tunicas habeatis. Et in quancunque domum intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis. Et quicunque non receperint uos: exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem pedum uestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circūibant per castella, euangelizantes & curâtes

81 ubiq; ¶ Audiuit autē Herodes tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo: et hæ 10 sitabat, eo qd̄ diceretur à quibusdã, quia Ioãnes surrexit à mortuis: à quibusdã uero, quia Helias apparuit: ab aliis autē, quia propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Ioannem ego decollauī. Quis est autē iste de quo ego talia audio? Et quærebat uidere eum. Et reuersi apostoli, narrauerunt illi quæcunque fecerunt: & assumptis illis secessit seorsum in locū deser 15 tum, qui est Bethsaidæ. Quod cū cognouissent turbæ, secuti sunt illū, et excepit eos, & loquebatur illis de regno dei, & eos qui cura indigebant, sanabat.

82 ¶ Dies autē cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerūt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella, uillasq; quæ circa sunt, diuertant, & inueniant escas: quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos da 20 te illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plusquam quinq; panes, & duo pisces: nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem ferè uiri quinq; milia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos. Et ita fecerunt. Et discubuerūt omnes. Acceptis autē quinq; panibus, & duobus piscibus, respexit 25 in cœlum, & benedixit illis, & fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerēt ante turbas. Et mādūcauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatū est quod

83 superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim. ¶ Et factum est cū solus esset orans, erant cum illo & discipuli, & interrogauit illos, dicens: Quem me dicūt esse turbæ? At illi responderunt & dixerunt: Ioannem Baptistam, 30 alii autem Heliam: alii uero, quia unus propheta de prioribus surrexit. Dixit autē illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respōdens Simon Petrus, dixit: CHRITVM dei. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc: dicēs, quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus & principibus sacerdotum & scribis, & occidi, & tertia die resurgere. Dice 35 bat autē ad omnes: Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum, & tollat crucē suam quotidie, & sequatur me. Qui enim uoluerit animam suam saluã facere, perdet illam: nam qui perdiderit animã suam propter me, saluam faciet illã: quid enim proficit homo, si lucretur uniuersum mundū, se ipsum autem perdat, & detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit, & 40

meos

meos sermones: hūc filius hominis erubescet, cū uenerit in maiestate sua,
 & patris, & sanctorum angelorum. Dico autem uobis uerè, sunt aliqui hic
 stantes, qui non gustabunt mortem, donec uideant regnum dei. ¶ Factum 84
 est autem post hæc uerba ferè dies octo, & assumpsit Petrū & Iacobū & Io-
 45 annem, & ascendit in montem ut oraret. Et facta est dum oraret species uul-
 tus eius, altera: & uestitus eius, albus & refulgēs. Et ecce duo uiri loqueban-
 tur cum illo: erant autem Moyses & Helias, uisi in maiestate: & dicebāt ex-
 cessum eius, quem completurus erat in Hierusalem. Petrus uero & qui cum
 illo erant, grauati erant somno. Et euigilantes, uiderunt maiestatem eius,
 50 & duos uiros qui stabant cum illo. Et factum est cum discederēt ab illo, ait
 Petrus ad IESVM: Præceptor, bonum est nos hic esse, & faciamus tria ta-
 bernacula: unum tibi, & unum Moysi, & unum Helix: nesciens quid dice-
 ret. Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbravit eos, & timue-
 runt intransibus illis in nubem. Et uox facta est de nube, dicēs: Hic est filius
 55 meus dilectus, ipsum audite. Et dum fieret uox, inuentus est IESVS solus.
 Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerūt in illis diebus quicquam ex his quæ ui-
 derant. ¶ Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, 85
 occurrit illi turba multa. Et ecce uir de turba exclamauit, dicens: Magister,
 obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi: & ecce spiritus ap-
 60 prehendit eum, & subito clamat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & uix
 discedit dilanians eum: & rogauit discipulos tuos, ut eiicerent illum, & non
 potuerūt. Respondens autem IESVS, dixit: O generatio infidelis, & per-
 uersa, usq; quo ero apud uos, & patiar uos? Adduc huc filium tuū. Et cum
 accederet, elisit illum dæmonium, & dissipauit. Et increpauit IESVS spiri-
 65 tum immundum, & sanauit puerum, & reddidit illum patri eius. Stupebāt
 autem omnes in magnitudine dei, omnibusq; mirantibus in omnibus quæ
 faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite uos in cordibus uestris sermones
 istos. Filius enim hominis futurum est, ut tradatur in manus hominum. At
 illi ignorabant uerbum istud, & erat uelatum ante eos, ut non sentirēt illud,
 70 & timebāt eum interrogare de hoc uerbo. ¶ Intrauit aut cogitatio in eos, 86
 quis eorū maior esset. At IESVS uidens cogitationes cordis illorū, apprehendit
 puerū, & statuit illū secus se, & ait illis: Quicumq; susceperit puerum
 istum in nomine meo, me recipit. Et quicumq; me receperit, recipit eum qui
 me misit. Nam qui minor est inter uos omnes, hic maior est. Respondens
 75 autem Ioannes, dixit: Præceptor, uidimus quendam in nomine tuo eiicien-
 tem dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum. Et ait ad
 illos IESVS: Nolite prohibere. Qui enim nō est aduersum uos, pro uobis
 est. ¶ Factum est autem dum cōplerentur dies assumptionis eius, & ipse fa- 87
 ciē suā firmavit, ut iret in Hierusalem. Et misit nuncios ante conspectū suū:
 80 & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, ut pararent illi. Et non
 receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Hierusalem. Cū uidissent au-

tem discipuli eius, Iacobus & Ioannes, dixerunt: Domine, uis dicimus, ut ignis descendat de caelo, & consumat illos: Et conuersus increpauit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis nō uēnit animas perdere, **85** sed saluare. Et abierunt in aliud castellum. ¶ Factum est autem ambulanti-
88 bus illis in uia, dixit quidam ad illum: Sequar te quocūq; ieris. Dicit illi IESVS: Vulpes foueas habent, & uolucres caeli nidos: filius autē hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Ait autē ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permittite mihi primum ire, & sepelire patrem meum. Di- **90** xitq; ei IESVS: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autē uade, & annuncia regnū dei. Et ait alter: Sequar te domine, sed permittite mihi primū renūciare his qui domi sunt. Ait ad illum IESVS: Nemo mittens manum suam ad aratrum & aspiciens retro, aptus est regno dei.

ANNOTATIONES BREUES LXXII. CIRCA LITERAM CAP. IX.

1	autem - IESVS	22	hanc turbam	37	Qui enim
2	uirtutem & potestatē δύναμιν καὶ ἐξουσίαν		τὴν λαὸν τῆς πόλεως populum hunc		Quicumq; enim
	potestatē & autoritatē	23	quinq; milia	38	nam qui
4	in uia εἰς τὴν ὁδὸν		quinq; milia		quicumq; autem
	accusatiuus		quinquies mille		propter me: οὗτος hic
5	uirgam ῥάβδον	24	conuiuia	38	& detrimētū sui faciat
	plurale		discubitus	40	ἢ ζημιωθείς
6	duas δύο	24	discubuerunt		aut iacturam sui ipsius
	binas		ἀνέκλιναρ		faciat
8	pedum uestrorum ποδῶν ὑμῶν		& fecerūt discumbere	40	Nam qui
	è pedibus uestris	25	omnes		ὅς γ' ἄρ
9	supra illos ἐπ' αὐτούς		accusatiuus.	41	Quicumq; enim
	aduersus illos	25	respexit		maiestate
16	qui est Bethsaidæ. πόλεως καλεσμένης βηθσαϊδά		ἀναέλεψας		τῆς δόξης gloria
	ciuitatis quæ uocatur Bethsaida	26	suspexit		& infra.
16	secuti ἐπεσύνθησαν	28	ut ponerēt ante turbas	46	albus - &
	secutæ		παράτιθέναι τῷ ὄχλῳ	46	refulgens.
17	cura θεραπείας		ut apponerēt turbæ		ἐξασράπτων
	curatione	29	solus	47	effulgurans
18	declinare - Et	31	solitarie		erant autem
19	turbas, τὸν ὄχλον		cum illo - &	47	οἵτινες ἦσαν
	singulare	31	prioribus		qui erant
20	escas: ἐπισιτισμόν		antiquis	47	uisi
	commeatum	32	Respondens * & autē	47	οἱ ὀφθέντες
22	nisi - forte		- Simon	48	qui uisi
		33	increpans		in maiestate: - &
			ἐπιτιμήσας		excessum
		35	interminatus		τὴν ἐξόδον
			suam - quotidie,	51	exitum
		37			Præceptor
					ἐπιστάτα

& infra

55	& infra. dum fieret ἐν τῷ γινώσκειν dum facta esset	67	I E S V S, in cordibus uestris ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν	78	assumptionis τῆς ἀναλήψεως
56	dixerunt ἀπήγγελλον renunciauerunt	69	ante eos, ἀπ' αὐτῶν ab eis	80	ciuitatem κώμην castellum
60	clamat, — & elidit	70	in eos, ἐν αὐτοῖς	81	euntis πορευόμενον rectius.
60	discedit * ἀπ' αὐτοῦ	71	cogitationes τῶν διαλογισμῶν singulare.	82	dicimus, εἰπωμεν dicamus
61	dilanians (ab eo σύντριβον conterens	72	puerum, παιδίον diminutiuum. & infra.	83	illos * ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησεν sicut & Elias fecit
61	illum, αὐτό neutrum.	72	secus se, παρ' ἑαυτῶν iuxta sese	86	ieris * κύριε, Ὁ domine, Et
62	peruersa, διεστραμμένη distorta	74	maior μέγας positiuum	88	caput — suum
63	Et cum accederet, ἔτι δὲ προσερχομένου Cū autē adhuc accederet	76	ad illos πρὸς αὐτοὺς singulare.	89	ire, ἀπελθόντι abire
66	in magnitudine ἐπὶ τῆς μεγαλοῦτητι in magnificentia, in maiestate	77	uos, ὑμῶν 77 uobis ὑμῶν	91	Et ait εἶπε δὲ καὶ Ait autem &
66	in omnibus ἐπὶ πάντων super omnibus	92	renunciare ἀποτάξασθαι ut ualedicam	93	regno ἐν τῇ βασιλείᾳ
66	faciebat * ὁ ἰησοῦς		primæ personæ.		

COMMENTARIUS IN CAPVT NONVM.

Apite sexto huius, numero 59 posita est electio duodecim in aposto-
los: hic autem ponit Lucas quo pacto sit illis data potestas à domino ad-
uersus omnia dæmonia, & gratia omnium curandarum infirmitatum,
dicens. ¶ Conuocatis autem I E S V S duodecim apostolis, dedit il- 80
lis uirtutem & potestatem super omnia dæmonia, & ut languores curarent. Et mi-
sit illos prædicare regnum dei, & sanare infirmos. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in
uia, neque uirgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam: neque duas tu-
nicas habeatis. Et in quancunque domum intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis.
Et quicunque non receperint uos: exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem pe-
dum uestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circumibant per
castella, euangelizantes & curantes ubique. ¶ Hanc potestatem datam apostolis,
& hæc præcepta eisdem ad euangelicæ prædicationis annunciationem abeuntibus
data, posuit Mathæus cap. decimo, numero octuagesimonono, & Marcus cap. se-
xto, numero uigesimonono. Cum dominus ait, Nihil tuleritis in uia: insinuat nihil
esse nostrū in hoc mūdo existimandum, sed omnia dei, diuinæque prouidentiae. Quod
prohibet ferre uirgam: non nostræ defensionī, sed solius dei esse fidendum. Quod
peram: nihil in hoc mundo recondendum, sed thesaurum in cælo reconditum

- expectandum. Quod panem: non de cibo corporali, sed de uerbo dei, quo interior uiuit homo, nobis esse curandum. Quod pecuniam: auaritiam fugiendam esse, & spiritus paupertatem amplectendam. Quod denique duas tunicas habere uerat: duplicium protectorum confidentiam habendam non esse, sed in uno solo spem suae protectionis esse ponendam. Vnicū ergo sit nobis indumentum, de quo Paulus: Induimini dominū IESVM CHRISTVM. & rursus: Quicūq; enim in CHRISTO baptizati estis, CHRISTVM induistis. Nullum igitur præter ipsum sit nobis indumentū: in eo enim solo indumento fidendum est, ut quod uerè ab omni & exteriori & interiore seculi malignarumq; potestatum iniuria protegere potest. Quo etiam docemur, cum nouo homine ueterem hominem non esse reseruandum, dicente eodem apostolo: Deponite uos secundum pristinam conuersationem, ueterem hominem, qui corrumpitur secundum desyderia erroris. & subdente: Et induite nouum hominem, qui secundum deum creatus est in iustitia, & sanctitate ueritatis. Cætera hic, ut & illic declarata sunt, intelligantur. Deinde opiniones quæ habebantur de domino, in locis ad quæ profecti erant apostoli domini, & non dominus, saltem corporali præsentia, qui nusquam deerat potentia, subdit Lucas, dicens. ¶ Audiuit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo, & hæsitabat eo quod diceretur à quibusdam, quia Ioannes surrexit à mortuis: à quibusdam uero, quia Elias apparuit: ab alijs autem, quia propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Ioannem ego decollauit: quis est autem iste, de quo ego talia audio? Et quærebat uidere eum. Et reuersi apostoli, narrauerunt illi quæcūq; fecerūt. Et assumptis illis, secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaida. Quod cum cognouissent turbæ, secutæ sunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno dei, & eos qui cura indigebant, sanabat. ¶ De his hominum opinionibus quænam ipse esset, dominus apostolos redeuntes interrogauit, dicens: Quem me dicunt homines esse filium hominis? Et quamuis Herodes diceret: Ioannem ego decollauit: quis est autem iste, de quo ego talia audio? hæsitabat tamen & fluctuabat animo, eo quod quidam dicerent Ioannem surrexisse: etsi secta esset Sadducæus, ob quod licentius flagitia perpetrabat, & minore cōscientia scelerū, & metu futurarum pœnarum torquebatur. Et hæc tangit Matthæus capite quartodecimo, numero 14.1. & Marcus cap. 6. numero trigesimo. Deinde signum diuinæ potestatis & prouidentia, quæ quinque milia hominum, quinque panibus & duobus piscibus saturauit, subdit Lucas, dicens. ¶ Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerūt illi: Dimitte turbas ut euntes in castella uillasq; quæ circa sunt, diuertant, & inueniant escas: quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos date illis māducare. At illi dixerūt: Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo piscis, nisi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autē ferè uiri quinque milia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos. Et ita fecerunt. Et discubuerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus & duobus piscibus, respexit in cœlum, & benedixit illis, & fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas. Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatū est quod superfuit illis, fragmentorū cophini duodecim. ¶ Et hoc quoq; habet Matthæus capite decimoquarto, numero 14.5. & Marcus capite sexto, numero 32. Neq; hic adijcitur quicquam ad illos. Quare nō est hic diutius immorandum. Sequitur interrogatio domini facta discipulis, quem ipsum esse opinarentur turbæ, quam sic subdit Lucas, dicens. ¶ Et factū est cum solus esset orans, erant cum illo & discipuli, & interrogauit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? At illi responderunt, & dixerunt: Ioannem Baptistam, alij autem Eliam: alij uero, quia unus propheta de prioribus surrexit. Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit: CHRISTVM dei. At ille increpans illos, præcepit ne dicerent

20 cerent hoc, dicens: quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus
 21 & principibus sacerdotum & scribis, & occidi, et tertia die resurgere. Dicebat autem
 22 ad omnes: Si quis uult post me uenire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam
 23 quotidie, & sequatur me. Qui enim uoluerit animam suam saluam facere, perdet illam,
 24 Nam qui perdidit animam suam propter me, saluam faciet illam. Quid enim
 25 proficit homo, si lucretur uniuersum mundum: seipsum autem perdat, & detrimen-
 26 tum sui faciat? Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis eru-
 27 bescet, cum uenerit in maiestate sua, & patris & sanctorum angelorum. Dico au-
 28 tem uobis uerè, sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem donec uideant re-
 29 gnum dei. ¶ Cum esset solus orans (quod perinde est atque, Cum esset solitarie
 orans, semotis scilicet turbis, sed non discipulis) interrogauit discipulos: non tum
 quidem cum oraret, sed eo tempore, quo manserat ad solitarie orandum: interroga-
 uit (inquam) discipulos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? Non quod nesciret,
 quem se esse dicebant: sed ut confessione eorum, falsas excluderet opiniones: & ueri-
 tatem, quæ sola ad fidem pertinet, approbaret. Et hæc interrogatio domini, & respõ-
 sionis Petri, qui uice omnium respondit, approbatio, ponitur etiam Matthæi capite
 sextodecimo, numero centesimo quinquagesimo septimo, & sequentibus: & Mar-
 ci capite octauo, numero quadagesimo secundo. Cæterum cum hic dicitur, At ille
 increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, id increpans illos, quod Græce dicitur
 ἐπιτιμῶσα, designat dominum uehementer, & adhibitis minis prohibuisse eis
 ne cui hoc proderent. Et cur tanta uehementia prohibuerit, ne id inuulgarent, quod
 ipse esset CHRISTVS filius dei: continuo subdit, dicens, quia oportet filium hominis
 multa pati, & reprobari à senioribus & principibus sacerdotum. Nam si uulgus id si-
 bi omnino persuasum habuisset, nunquam permisisset malitiam seniorum & princi-
 pum sacerdotum tãtum grassari, ut Mesiam, & eum quidẽ filium dei interfecissent.
 Sed & de hoc, & de cruce iugiter tollẽda, ipsoq; sequendo, imitandoq;, ac nonnullis
 alijs, eiusdẽ in locis & numeris apud Matthæum, Marcumq; facta est mētio. Et subdit Lu-
 cas de assumptione Petri & Iacobi & Ioannis ad transfigurationem, & specimen ac
 30 prælibamentum quoddam regni dei, quod futurum est, dicens. ¶ Factũ est autem
 31 post hæc uerba ferè dies octo, & assumpsit Petrũ, & Iacobum, & Ioannem: & ascen-
 32 dit in mōtem, ut oraret. Et facta est dum oraret, species uultus eius, altera: & uestitus
 33 eius, albus & refulgēs. Et ecce duo uiri loquebantur cum illo: erāt autem Moyse &
 34 Elias, uisi in maiestate: & dicebant excessum eius, quem completurus erat in Hieru-
 35 salem. Petrus uero & qui cum illo erant, grauari erant somno. Et euigilantes uiderūt
 36 maiestatem eius, & duos uiros, qui stabant cum illo. Et factum est cum discederent
 37 ab illo, ait Petrus ad IESVM: Præceptor, bonũ est nos hic esse, & faciamus tria taber-
 38 nacula: unũ tibi, & unum Moyse, & unum Eliæ: nesciens quid diceret. Hæc autem il-
 39 lo loquẽte, facta est nubes & obũbrauit eos, & timuerunt intrantibus illis in nubem.
 40 Et uox facta est de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fie-
 41 ret uox, inuẽtus est IESVS solus. Et ipsi ta cuerūt, et nemini dixerūt in illis diebus quic-
 42 quã ex his, quæ uiderant. ¶ Et uestitus eius (inquit) albus & refulgens: siue ut Græ-
 ce habetur, ἐξασφάπτωρ, id est effulgurās, ac nimia claritate oculos instar fulguris per-
 stringens, & paulo post: Et dicebant excessum eius, quem completurus erat in Hieru-
 salem. ubi per excessum, id est ἐξόδου, exitum & transitum significat, hoc est mortem,
 quam passurus erat in Hierusalem. Hic addit Lucas quod Moses & Elias loquerentẽ
 de trãsitũ domini, qui fuit uerum pascha omnium filiorum redemptionis, & exodus
 nostra à potestate principis mundi huius, & trãsitus CHRISTI per omnes domos, id
 est animas omnium omnibus temporibus saluãdorum: omnes enim hoc loti sunt, et
 rubricati sanguine agni. Præterea quod non solum nubes obumbravit eos, sed &

quod intra se eos comprehendit. Denique quod ubi audita est uox, Hic est filius meus dilectus, ipsum audite: totum illud insigne & admirandum, ac planè diuinum spectaculum disparuit, IESU solito more comperto. Addit inquam ultra Matthæum & Marcum, qui hanc gloriosam transformationem domini describunt: ille cap. septimodecimo, numero 165, iste uero cap. nono, numero 44. Huic mysterio transformationis CHRISTI, subiungit Lucas curationem pueri lunatici, qui spiritu corripiebatur multo & furdo, dicens. ¶ Factum est autem in sequenti die descendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa. Et ecce uir de turba exclamauit, dicens: Magister, obsecro respice in filium meum, quia unicus est mihi. Et ecce spiritus apprehendit eum, & subito clamat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & uix discedit dilanians eum. Et rogauit discipulos tuos, ut eijcerent illum, & non potuerunt. Respondens autem IESVS, dixit: O generatio infidelis & peruersa, usquequo ero apud uos, & patiar uos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, elisit illum dæmonium, & dissipauit. Et increpauit IESVS spiritum immundum, & sanauit puerum, & reddidit illum patri eius. Stupebant autem omnes in magnitudine dei, omnibusque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite uos in cordibus uestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est, ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant uerbum istud, & erat uelatum ante eos, ut non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc uerbo. ¶ Hanc pueri arreptitij, ex Marco, surdi & muti liberationem à dæmonio diuina uirtute factam, habet Matthæus cap. septimodecimo, numero 168. & Marcus capite nono, numero 47. Necnō quod dominus pramonuit discipulos suos de contumeliosa morte, quā passurus erat. Id quod neque intelligebant, neque sibi suadebant uisis admirabilibus signis, ipse quæ faciebat. Et quis etiā illum ad has ignominias, quæ non ei, sed iniquitatibus nostris expiandis debebantur, adducere potuisset, nisi ipse uoluisset? At ipsi non intelligebant sic eum pati uelle, & hoc esse diuinæ iustitiæ pro saluandis hominibus consilium, quod eisdem etiam capitibus habetur apud Matthæum, numero centesimo sexagesimo sexto, et apud Marcū, numero 49. Subiungit Lucas de cogitatione discipulorum, quis inter ipsos maior esset: aut quis fortè, si ita ferret euentus ut dominus morte auferretur ab eis, inter ipsos primus, maximus que esset habendus, dicens. ¶ Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset. At IESVS uidens cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se, & ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit. Et quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter uos omnes, hic maior est. Respondens autem Ioannes, dixit: Præceptor, uidimus quendam in nomine tuo eijcientem dæmonia, & prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illos IESVS: Nolite prohibere. Qui enim non est aduersum uos, pro uobis est. ¶ Dominum uidisse cogitationes cordis eorum, & nunc omnium uidere etiā antequam sint, nemini dubiū debet esse. Sed an hoc ipse nō sciuit nisi ex cogitationibus eorum, cum Matthæus dicat: In illa hora accesserunt discipuli ad IESVM, dicentes: Quis putas maior est in regno cælorum? Generalem hic faciebant sermonem, quo non planè intelligere dabat se id uelle, quis inter se esset maior: sed id ex cogitatione eorum dominus intelligebat. Verum et aliunde sciebat: nam ex Marco non solum id cogitauerant, sed in uia inter sese disputauerant, quis eorum maior esset: quod & dominus non minus, quàm eorum cogitationes, sciebat: nam interrogauit eos, Quid tractabatis in uia? At illi tacebāt. Nolebāt ergo dominū id specialiter scire, quid tractassent in uia, & quid cogitarēt cū proponebant ei, Quis putas maior est in regno cælorū? In quo se esse infirmæ fidei ostēdebant, si etiā hæc infirmitas non erat infidelitas. Quis enim putat quicquam latere posse deum, nisi infidelis? At dominus utrunque se nosse ostendit, quando apprehendit & statuit in medio puerū.

Cuius

Cuius exemplo edocuit eos, quod neque se praesente adhuc passibili, neque se praesente impassibili, quod paulopost erat futurum, hanc habere deberent cogitationem, ut quisquam eorum uellet esse inter alios maior: quod haec ambitio faceret eum, qui talis esse uellet, minimum in regno caelorum: cum qui inter ipsos omnes esset minor, id est humilior, instar pueruli in medio statuti, is in regno caelorum, & inter eos esset maior: non humana quidem, sed diuina aestimatione. Et quid mirum? Nam is CHRISTO similior, qui semper est maximus: quem si quis reciperet in nomine eius, ipsum reciperet. At nonne CHRISTO adhuc mortali praesente, ambitiosa superbiae adscriberetur, si quis apostolorum se primum omnium dici uoluisset? Quanto magis praesente immortali, quomodo nunc & semper praesens est ecclesiae suae: cuius nunc melius, gloriosius, & perfectius caput est, quam erat apostolorum: quia tunc in humilitate, nunc in maiestate. Ergo qui maiestatis domino se maxime humiliat: ille sit inter ceteros maior, & hoc quo ad spiritum: nam aliter esse posset, quo ad mundum, si ille qui hoc munere honoraretur, corde animo que ac spiritu sub CHRISTO non esset humillimus: aut ei qui talis esset, & scientia dei praeditus, in mundo talis honor propter CHRISTVM non impenderetur. CHRISTVS ergo in ecclesia semper est, fuit, & erit simpliciter maximus, maximus pontifex, maximus mediator, maximus interpellator, & etiam maximo maior: nam maximum numen, maximus iudex, maximus exauditor. haec siquidem diuinitatem eius, ista humanitatem concernunt. Sed & de his Matthaei capite duodeuigesimo, numero centesimo septuagesimo secundo, & capite uigesimo, numero centesimo nonagesimo quinto, & Marci capite nono, numero quadragesimonono, & cap. decimo, numero sexagesimo primo. Adducit Lucas interim dum complebantur dies assumptionis domini, profectioem eius per Samariam in Hierusalem, dicens: ¶ Factum est autem, dum complebantur dies assumptionis eius, & ipse faciem suam firmauit, ut iret in Hierusalem. Et misit nuncios ante conspectum suum. Et euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, ut pararent illi. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis in Hierusalem. Cum uidissent autem discipuli eius, Iacobus & Ioannes, dixerunt: Domine, uis dicimus ut ignis descendat de caelo & consumat illos? Et conuersus increpauit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non uenit animas perdere, sed saluare. Et abierunt in aliud castellum. ¶ Quid est, Dum complerentur dies assumptionis eius: nisi dum instarent dies assumptionis eius a mundo? Et quid, Firmauit faciem suam, ut iret in Hierusalem: nisi firmo proposito fixit faciem suam, ut iret uersus Hierusalem? Et ad quid praemisit nuncios, nisi ut Samaritanis, qui particulares & diuisi erant (erat enim schisma inter Samaritanos & Hierosolymitanos: adeo ut Samaritani non couterentur Iudaeis) nunciarent ipsum ire in Hierusalem, ut ipse exemplo unirentur, & uniuersales fierent: Quod si uoluissent, & ipse cum illis paratus erat manere. In quo ostendit se ab ijs qui se separant (si redire uelint) separari nolle: sed ipsis parem cum ceteris gratiam impartiri uelle. Sed & id insuper designat, ad schismaticos, diuisosque ab unitate uniuersalis fidei, superclementem bonitatem mittere angelos, & quaerere in eis habitationis locum, reuocando eos ad apostolicam & uniuersalem, caelestemque Hierusalem. At illi non receperunt eum. Quam ob rem? Quia uidebant ipsum eundi in Hierusalem fixum habere propositum, pluri diuisionem facientes, quam unionem: & plus (ut sic dicam) particularem amantes, quam uniuersalem uersandi in lege traditionem, quae a Mose & prophetis tradita erat. Quapropter dominus alio flexit iter, causam perditionis ostendens: non dei quidem uoluntatem, sed eorum qui suo proposito id quod dei est, & communis omnium salus, se qui nolunt, quos neque aliorum exempla, neque uerba, immo neque ipsius dei fauor, & superbenigna suo gregi illos uniuersales uniuersalis membrum inferendi uoluntas, mouet ad salutem. Sed dices, non erant uicini tunc dies

contraria non sit, sed dei uoluntas, eius que uocatio. Quod secundo dicit: Sequere me, & secutus est, neque redijt ad terrenum patrem, etsi id uellet; hoc indicat quod uocatio dei causa est, qd' sequimur ipsum, quodq; ad terrena relaberemur, nisi ipse nostrā contineret uoluntatē. Et de his duobus modis uolentiū sequi dominū, habet Matthæus capite octauo, numero septuagesimosexto. Tertius, designat eos, qui cū aliquandiu uixerint secundum spiritum, redeunt ad mundum: sperantes ubi uixerint certo tempore secundum mundi desyderium, se abrenunciaturos, ualeq; facturos mundo, & redituros ad uiuendum secundum deum. Quos dominus pronunciat ineptos regno dei, Nam quod apposuerant manum aratro, id est dederant operam uitæ spirituali: id non fuerat suæ uoluntatis, etsi deo id uolenti concors eorum esset uoluntas. Stultum igitur est derelicta illa uita, alteram sectatos, suæ uoluntati tribuere, ut postea dominum sequi possint cum uoluerint. Honoremus itaque diuinam uoluntatem, magnificemus diuinam uocationem, glorificemus diuinam bonitatem, per quam solam sequi possumus ipsum, & stare ne relabamur, & id uelle, ut eum sequamur. Quod si id nostræ tribuimus uoluntati, cum nunquam secundum dei uoluntatem uixerimus, sumus similes primo, dicentes: Sequar te quocunque ieris: & audimus ex hoc loco id, Filius hominis non habet ubi caput suū reclinet: nam in nobis non inhabitat ipsius diuinitas: siquidem caput CHRISTI, deus est. Si autem operati sumus aliquid secundum uoluntatem dei, deinde ad terrena relabimur, nostræ uoluntati fidentes, sumus similes tertio, & audimus id: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno dei. Si uero operamur secundum dei uoluntatem, & id diuinæ uoluntati, non nostræ tribuimus, neque sequimur unquam uoluntatem nostram, nos etiam aliò trahentem: sed iugiter dei uoluntatē, & eam quidem solam: sumus similes secūdo, & audimus diuinam hanc uocem: Tu autē uade & annuncia regnum dei. Anūnciare autē regnū dei, est nihil sibi, sed omnia deo tribuere: sic nos instruente æterno patre per filium, qui cum filio, & spiritu sancto unus & solus deus est. Cui omnis honor, gloria, & gratiarum actio, in omnia seculorum secula. Amen.

1. Corin. 11.

CAPVT DECIMVM.

Post hæc autem designauit dominus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem, & locum quò erat ipse uenturus. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Ite, ecce ego mitto uos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, neque peram, neq; calciamenta: & neminem per uiam salutaueritis. In quamcunque domum intraueritis, primum dicite: Pax huic domui. & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax uestra: sin autem, ad uos reuertetur. In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcunq; ciuitatē intraueritis, & susceperint uos, māducate quæ apponuntur uobis, & curate infirmos qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinquet in uos regnum dei. In quamcunq; autem ciuitatem intraueritis, & non susceperint uos, exeuntes in plateas eius, dicite: Etiam puluerem qui